

קרבן פסח בשאר ימות השנה לשיטת הרמב"ם

אברהם גארדימער

הנה כתב הרמב"ם בהל' פסולי המוקדשין בענין קרבן פסח (טו:יא): אבל אם שחטו בלא זמנו (כלו' שלא בי"ד בניסן – ע"ש לעיל) במחשבת שלא לשמו כשר. שלא לשם בעליו נעשה כמי שאין לו בעלים בזמנו ופסול. עכ"ל. והיינו כדברי רבא בפסחים (סא.).

משמע מסוף דברי הרמב"ם שאם שחט ק"פ לשמו בשאר ימות השנה פסול, והכי נקטי' להדיא בפיחש המשניות (זבחים א:א): וזמנו של פסח הוא יום י"ד בניסן אבל אם ישחט ביום אחר שאינו יום י"ד אם שחט לשמו פסול ושלא לשמו כשר. ע"כ. וכ"ה בפיה"מ לפסחים (ה:ג) במהדורת הר"י קאפח.

אולם עי' בהל' מעשה הקרבנות (יח:יב) בענין שחיטת חוץ: אינו חייב אלא על שחיטת קדשים הראויין ליקרב למזבח אבל השוחט בחוץ אחד מאיסורי מזבח או מחטאות המתות הרי זה פטור... והשוחט את הפסח בחוץ אפילו בשאר ימות השנה בין שלא לשמו בין שלא לשמו חייב. שהפסח בשאר ימות השנה שלמים הוא. עכ"ל. (והיינו ש' רבין בשם ר' יוחנן ושי' רב אשי ביומא [סג.]).

לכאורה דברי הרמב"ם סתרי אהדדי לגמרי, דהא הכא גבי שחיטת חוץ פסק שפסח בשאר ימות השנה בין שחטו לשמו בין שלא לשמו שלמים הוא, דהיינו שאינו אז ק"פ, ובהל' פסוה"מ ובפיה"מ פסק שפסח ששחטו לשמו בשאר ימות השנה פסול, ובע"כ היינו משום שעדיין ק"פ הוא אז ולא שלמים.

ונ' דס"ל להרמב"ם דשפיר הוי בעצם שלמים ולא פסח בשאר ימות השנה, אלא שיש עליו אז חלות שם של פסח (הנפקעת ע"י שחיטה שלא לשמו). להכי פסק הרמב"ם שחייב עליו לענין שחיטת חוץ, אפי' שחטו לשם פסח, שבעצם שלמים הוא וראוי ליקרב למזבח ושם פסח שלו הוא רק חלות שם חיצונית ולא דין עצמי, אולם פסק ג"כ שאם שחטו לשמו שהקרבן פסול, שהרי נפסל מחמת חלות שם פסח שעליו, המהווה חלות פסול חיצוני על הקרבן (ולא פסול עצמי).

בהכי אתו נמי שפיר דברי הרמב"ם בענין בהמה שנמצאת (הל' פסוה"מ מ:יח, כדברי ר' יוחנן [קידושין נה:]): בהמה שנמצאת מירושלים ועד מגדל עדר וכמדתה לכל הח... מצא זכר בן שנה מניח אותו עד שיפול בו מום. ומביא שתי בהמות תחתיו ומתנה ואומר אם עולה היה זה עולה תחתיו ואם שלמים היה זה שלמים תחתיו... ואם (כלו' וא"ת) פסח אחר זמנו הוא הרי זה שלמים (כלו' הרי נכלל בשלמים שמקריב תחתיו). ע"כ. הא כיון דהוי שלמים בעצם, נכלל בשלמים שמקריב תחתיו.

מיהו, איכא לאקשווי, דהא איתא ביומא (שם) דמ"ד דפסח ששחטו בחוץ בשאר ימות השנה בין לשמו בין שלא לשמו חייב ס"ל דפסח בשאר ימות השנה לא בעי עקירה, דשלמים נינהו. מיהו, כתב הרמב"ם בענין ק"פ (הל' פסולי המוקדשין שם): אבל אם שחטו בלא זמנו במחשבת שלא לשמו כשר. שלא לשם בעליו נעשה כמי שאין לו בעלים בזמנו ופסול. עכ"ל. משמע מסוף דבריו כאן דס"ל דשחטו סתם בשאר ימות השנה פסול, והיינו כמ"ד דפסח בשאר יה"ש בעי עקירה, כדאיתא בפסחים (סד): הא סתמא פטור (לר"ש במתניתין, גבי לאו דלא תשחט, שהקרבן פסול ולכן אינו עובר) אמאי פסח בשאר ימות השנה שלמים הוי שמעת מינה פסח בשאר ימות השנה בעי עקירה. ע"כ. (זו גרסתנו וגי' רש"י והמאירי, ונ' מוכרח שהיא ג"ג' הרמב"ם ע"פ דבריו דלעיל גבי שחטו לשמו בשאר ימות השנה, ודלא כגי' התוס' שם [ד"ה טעמא]). דברי הרמב"ם לכאורה סותרים זה את זה.

אולם נ' שאינו כן, ודס"ל להרמב"ם דפסח בשאר ימות השנה לא בעי עקירה ושפסח ששחטו סתם הוי כשחטו שלא לשמו. הרי פסק הרמב"ם (הל' פסוה"מ שם): הפסח ששחטו במחשבת שינוי השם בין ששינה שמו לשם זבח אחר בין ששינה לשם חולין פסול שנ' ואמרתם זבח פסח הוא לה'. ע"כ. מיהו, אע"ג דחטאת נמי מיפסיל ע"י שינוי השם (זבחים ב., הל' פסוה"מ שם הל' א), שחטו לשם חולין כשר

(זבחים מו:; וכן כתב הרמב"ם בהל' פסוה"מ שם הל' ד), שהרי קדשים מחללין קדשים ואין חולין מחללין קדשים. מאי שנא פסח דס"ל להרמב"ם ששחטו לשם חולין פסול?

ע' בפיה"מ לפסחים (ה:ב) בענין שינוי השם, שהביא הרמב"ם את מקור פסול שה"ש בק"פ: ואמר בירושלמי מנין שאין שוחטין את הפסח אלא לשמו שנאמר ואמרתם זבח פסח הוא לה'. עכ"ל. ותמיהה אמאי לא הביא הרמב"ם את הדרשות לפסול שה"ש בפסח מזבחים (ז:): ואדרבא הביא דווקא מהירושלמי.

הנה דברי הירושלמי (פסחים לב.): מנין שהוא צריך לשחטו לשמו ר' בא בשם רב ואמרתם זבח פסח הוא לומר אם שחטו לשם פסח הרי הוא פסח ואם לאו אינו פסח. שאר כל מעשיו מנין ועשית פסח שיהו כל מעשיו לשם פסח. ע"כ. וזה לא כדברי הגמ' בזבחים (ז:): בענין ק"פ, שדרשו קרא א' לפסול שינוי השם וקרא א' לפסול שינוי בעלים.

(וביד ג"כ פי' הרמב"ם לפי הפשטות כהירושלמי, שהרי כתב [הל' פסוה"מ שם הל' ג]: ונאמר בפסח ועשית פסח ל"י אלהיך, שתהיה כל עשייתו לשם פסח. ונאמר ואמרתם זבח פסח הוא ל"י, שתהיה זביחתו לשם פסח. הא אם שינה שמו או שם בעליו פסול. ע"כ.)

ו' שנקט הרמב"ם את דברי הירושלמי דווקא, מפני שקובעים שאם לא שחט את הקרבן לשם פסח, יש חסרון בקדושת ק"פ שלו – "לומר אם שחטו לשם פסח הרי הוא פסח ואם לאו אינו פסח", בלש' הירושלמי. ס"ל להרמב"ם שחידשה תורה גבי ק"פ ששחיטה לשם פסח משלימה את קדושת ק"פ, ואם לא הושלמה, הפסח פסול. יוצא שאין שינוי השם פוסל בק"פ בתורת חלות פסול, אלא שי' הרמב"ם היא שכיון ששחטו שלא לשמו, לא נשלם בו דין וקדושת ק"פ ולכן ממילא פסול.

מהאי טעמא נמי ס"ל להרמב"ם דפסח ששחטו לשם חולין פסול, שהרי יש חסרון בקדושת ק"פ שלו כיון שלא שחטו לשמו, כדן שינוי השם ממש, וזהו מה שכתב, "הפסח ששחטו במחשבת שינוי השם בין ששינה שמו לשם זבח אחר בין ששינהו לשם חולין פסול שנ' ואמרתם זבח פסח הוא לה'. "וה"ה בשחטו סתם בשאר ימות השנה, בלי כוונה פעילית לשם ק"פ, שבע"כ כשר לשי' הרמב"ם עפ"י קרא של ואמרתם זבח פסח, שהרי יש חסרון בכונת השחיטה ולכן לא נשלם דין הפסח שלו. וצ"ל שדברי הרמב"ם גבי ק"פ ששחטו בשאר ימות השנה, "שלא לשם בעליו נעשה כמי שאין לו בעלים בזמנו ופסול", היינו בענין ששחטו לשם פסח ולא שחטו סתם, כפי' ר"ח (פסחים סא.) ולא כפי' רש"י (שם ס:). להכי שפיר ס"ל להרמב"ם כמ"ד בסוגיא דלא תשחט (שם סג.) דפסח בשאר ימות השנה לא בעי עקירה, וכששחטו סתם הריהו כמו ששחטו שלא לשמו וכשר בתורת שלמים, ובזה מיושב הכל לשיטתו.

(ו' להוסיף בשי' הרמב"ם דמ"ד ביומא [שם] דחייב על שחיטת פסח בחוץ בשאר ימות השנה רק כששחטו שלא לשמו ופטור כששחטו לשמו, משום דאית לי' דפסח בשאר ימ' ש' בעי עקירה, ס"ל דפסח בשיה"ש הוי ק"פ בעצם, ולהכי אי לא עקר דין פסח מיני' ע"י שחיטה שלא לשמו אינו נעשה שלמים ואינו ראוי ליקרב למזבח וע"כ פטור על שחיטתו בחוץ. מיהו מ"ד בסוגיא התם דלא בעי עקירה וחייב אם שחטו בחוץ אפי' לשמו ס"ל דדין פסח בשיה"ש היינו רק חלות שם חיצונית, כדפרישית לעיל בשי' הרמב"ם, ולהכי הוי שלמים בעצם וראוי ליקרב למזבח.)